

מעקב פסיקה

[ת"צ \(מחוזי ת"א\) 32117-08-16 נורית הפטר גילמור נ' הנסיך מפעל ליצור טחינה בע"מ \(פורסם בנבו, 26.02.2019\). ערכאה: בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו, מפי השופטת מיכל אגמון-גונן:](#)

ההחלטה דנה באישור הסדר פשרה אליו הגיעו הצדדים במספר בקשות לאישור תובענות ייצוגיות שאוחדו, ועניינן זיהום שהתגלה בטחינת הנסיך בקיץ 2016. הבקשות לאישור הוגשו מספר ימים לאחר שהוצאה קריאה לצרכנים להחזיר אריזות מזון מסוימות בשל חשש להימצאות חיידקי סלמונלה במוצרים. הבקשה לאישור המאוחדת הינה נגד משיבה 1, הנסיך מפעל ליצור טחינה בע"מ (להלן: "טחינת הנסיך"), ונגד המשיבה 2, סלטי שמיר 2006 בע"מ (להלן: "סלטי שמיר"), שמוצרי הנסיך משמשים עבורה חומרי גלם. בהתאם להחלטתה של השופטת ברון בתאריך 13.9.16¹, אוחד הדיון בבקשות. במסגרת הדיון בבקשות במאוחד הורה בית המשפט המחוזי לצדדים להגיש בקשה לאישור מתוקנת ומאוחדת.

ביום 28.11.16 הוגשה בקשה מתוקנת מטעם כלל המבקשים במאוחד לאישור התובענה כייצוגית. בבקשה נטען כי על אף שטחינת הנסיך עודכנה בדבר הזיהום במוצריה ביום 25.7.16, היא בחרה להסתיר את המידע ממשרד הבריאות ולקוחותיה, ורק לאחר עריכת ביקורת על ידי משרד הבריאות במפעליה ביום 10.8.16, היא הודיעה לסלטי שמיר אודות הזיהום. עוד נטען כי המבקשים הינם צרכני המשיבות, וכי כאשר נודע להם דבר הזיהום נתקפו ברגשות שליליים. כמו כן, נטען כי חלק מהמבקשים סבלו מנזקים פיזיים עקב צריכת המוצרים הרלוונטיים. עילות התובענה הינן: הטעיה ואי גילוי, הפרת חובה חקוקה, רשלנות, פגיעה באוטונומיה, הפרת הסכם וחוסר תום לב.

ביום 30.1.18 הגישו המבקשים וטחינת הנסיך לראשונה בקשה לאישור הסדר פשרה. בהחלטה מיום 27.2.18, קבע בית המשפט כי הסדר פשרה שעיקרו תרומת מוצרי מזון, אינו פתרון הולם ויתקיים דיון בכדי לנסות ולהגיע למתווה אחר.

ביום 9.7.18 הגישו המבקשים וטחינת הנסיך בשנית בקשה לאישור הסכם פשרה, בליווי תצהירי המבקשים. עיקרי ההסכם הינם כי טחינת הנסיך תעניק הטבה בסך 200,000 ₪ לבתי חולים או מרכזי סיוע לנזקקים, ובנוסף תפעל לשיפור ושכלול הציוד במפעלה למניעת תקלות נוספות בעתיד. כמו כן, הוסכם כי טחינת הנסיך תשלם שכ"ט לב"כ המבקשים בסך 265,000 ₪ וכן גמול לתובעים המייצגים בסך 50,000 ₪, ובכפוף לכך תדחה התובענה. היועמ"ש לא התנגד לבקשה לאישור הסדר פשרה, וזאת מבלי להביע עמדה לגופה של הבקשה.

בית המשפט המחוזי, מפי השופטת ד"ר אגמון-גונן, דחה את הבקשה לאישור הסדר פשרה על הסף מששוכנע שהתובענה היא תובענת סרק ואישור הסדר הפשרה לא יועיל לציבור הצרכנים אלא עלול להביא לפגיעה בו. תחילה, ציין ביהמ"ש כי מוטל עליו תפקיד מרכזי בדאגה והגנה על אינטרסים של חברי הקבוצה ושל הציבור, ומוטלת עליו האחריות לוודא שלא יאושרו הסדרי פשרה אשר אינם מקנים לחברי הקבוצה את הפיצוי המגיע להם. כמו כן, על ביהמ"ש לוודא שלא יאושרו תביעות סרק הפוגעות בציבור כולו.

¹ בש"א 6879/16 סלטי שמיר 2006 בע"מ נ' נורית הפטר (פורסם בנבו, 13.09.2016)

לעמדת ביהמ"ש, אישור הסדר פשרה בתובענת סרק אינו יעיל ואף אינו הוגן, שכן בסופו של יום יביא לפגיעה בציבור הצרכנים בכללותו ואף להעלאת יוקר המחיה. אישור הסדר מעין זה יגלגל את ההוצאות הכרוכות בהתדיינות לצרכנים בדרך של העלאת מחירי המוצרים או השירותים על ידי היצרנים.

בית המשפט הדגיש כי הסדר פשרה שמוגש לפני שנדונה בקשת האישור לגופה, דומה יותר לבקשת הסתלקות מתוגמלת, שכן ביהמ"ש טרם נחשף לעובדות והטיעונים במלואם, ולו ברמה הלכאורית. בקשות להסתלקות מתוגמלת מטילות עומס על ביהמ"ש, כרוכות בעלויות מיותרות לנתבעים ואינן משרתות את עניינם של חברי הקבוצה המיוצגת והציבור. מסיבה זו, הוסף תיקון מס' 10 לחוק שקובע כי בהחלטתו האם לאשר טובת הנאה למסתלקים על בית המשפט לבחון: האם התובענה הראתה עילת תביעה לכאורה (ככל שטרם אושרה התובענה כייצוגית) וכן את התועלת שהביאה הבקשה לאישור או התובענה הייצוגית לחברי הקבוצה. כלומר על ביהמ"ש לוודא כי אין עסקינן בתביעת סרק, אלא בתובענה שעומדת ביסודה עילת תביעה. כמו כן, על ביהמ"ש לתת דעתו לתועלת שהביאה בקשת האישור לחברי הקבוצה.

בית המשפט קבע כי התובענה הינה תובענת סרק שכן המבקשים לא הוכיחו ברמה הלכאורית כי עומדת להם עילת תביעה ביחס לאיזו מהעילות שנימנו לעיל, שכן אין די אפוא בקיומה של עוולה כדי לזכות בפיצוי, וחייב המבקש להוכיח כי מפאת אותה עוולה נגרם לו נזק. נקבע כי איש מהמבקשים לא הוכיח נזק בריאותי או כספי וכי בהעדר הוכחה כי המבקשים אכן רכשו איזה מן המוצרים שהוצאו קריאה להחזרתם לא ניתן לקבל טענה מצדם שחוו רגשות שליליים.² משכך, לא ניתן לקבוע כי קיים סיכוי שבקשת האישור הייתה מתקבלת והתובענה הייתה מתבררת כייצוגית וממילא אף נובע מכך שלא ניתן לומר כי קיימת לכאורה קבוצת תובעים החולקת שאלות מהותיות.

עוד נקבע על ידי בית המשפט, שניהול תובענה ייצוגית במקרה דנן אינו הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות העניין. שכן, ככלל, במקרים של תקלות בלתי צפויות אשר אינן מגיעות כדי רשלנות זדונית, ובמיוחד כאשר עוד טרם הגשת התובענה הייצוגית הנתבע מפרסם בציבור את דבר התקלה ומפצה מיוזמתו את הלקוחות, לא יהיה זה מוצדק לנהל את התובענה כייצוגית.

בית המשפט קבע כי יש לתת תמריצים לעוסקים להטמיע נהלי בקרת איכות מיטביים ולקחת אחריות על תקלות ככל שהן קורות. אישור לניהול תובענה ייצוגית, כנגד חברה שהטמיעה הליכי בקרת איכות ולקחה אחריות, תגרום לתמריץ ההפוך. אם עוסקים ידעו שלא משנה מה יעשו, יתבעו בכל מקרה, יהיה להם תמריץ להשקיע פחות בהליכי הבקרה. ככל שידעו כי אם יטמיעו הליכי בקרת איכות וייקחו אחריות על תקלות, אז לא יחויבו במסגרת תובענה ייצוגית, יהיה להם תמריץ להשקיע בהליכים כאמור. דווקא דחיית בקשות אישור במקרים אלו תהיה משום תמריץ לתאגידיים להטמיע תרבות ארגונית של בקרת איכות, לקיחת אחריות וציות לחוק.

לסיכום, מתוך רצון שלא לשדר מסר שגוי לציבור ולעודד הגשה של תביעות סרק נוספות קבע ביהמ"ש כי אין מקום לאשר את הסדר הפשרה שהוגש והבקשה נדחתה.

פסק דין זה הינו חדשני במובן שביהמ"ש דוחה על הסף הסדר פשרה מאחר שהתובענה הינה תובענת סרק ואינה עומדת בתנאים הקבועים בהוראות סיפא לסעיף 19(א) לחוק. ניתן לראות את פסק הדין כחלק ממהלך רחב יותר שנעשה בשנים האחרונות בניסיון להביא לצמצום הגשתן של תביעות הסרק.

² לפי ס' 20(ה) לחוק תובענות ייצוגיות, אין לפסוק פיצויים בתובענה ייצוגית ללא הוכחת נזק, למעט בעילות שאינן דורשות הוכחת נזק. גם באשר לעילות התביעה שאינן דורשות הוכחת נזק, עשיית עושר ופגיעה באוטונומיה, לא הוכח נזק ולו לכאורה.

בשנת 2016 חוקק תיקון 10 לחוק תובענות ייצוגיות, כך שכיום לפי סעיף 16 לחוק, לא רק שהסתלקות מתוגמלת חייבת להיות מאושרת על ידי ביהמ"ש אלא גם ישנם שני שיקולים שעל ביהמ"ש לשקול בבואו לאשר מתן שכ"ט וגמול בהסתלקות. בהתאם לתיקון, ביהמ"ש יאשר זאת רק אם התובע המייצג הוכיח לכאורה עילת תביעה ואם בעקבות התובענה צומחת לקבוצה תועלת. בנוסף, בשנת 2018 הוגדל סכום האגרה³ שיש לשלם בעת הגשת בקשה לאישור תובענה ייצוגית בניסיון להרתיע תובעים מלהגיש תובענות שווא. כמו כן, בשנה האחרונה ניתן פסק הדין בעניין מרקייט⁴, במסגרתו דן ביהמ"ש בשאלה האם יש לאשר הסתלקות מתוגמלת בשים לב לכך שהדבר עשוי ליצור בעיית נציג ולעודד הגשתן של תביעות סרק. ביהמ"ש הדגיש כי פסיקת גמול ושכ"ט אגב הסתלקות, עלולה לתת תמריץ לבא כוח מייצג ותובע מייצג למחוק תובענה מוצדקת בכדי לזכות בגמול כספי, וכי הסתלקות מתוגמלת עלולה לתת תמריץ להגשת תביעות סרק המכונות "Strike Suits". מדובר על תובענות ייצוגיות שמוגשות מתוך ידיעה כי קיים קושי ממשי להוכיח את העילות הנטענות ומתוך כוונה להפעיל לחץ על הנתבעים כדי להגיע להסדר הסתלקות מתוגמל מוקדם ככל הניתן. מובהר בפסק הדין כי הנזק שנגרם כתוצאה מתביעות סרק חורג מד' אמותיו של התאגיד הנתבע. לאור אלה, קבע ביהמ"ש בעניין מרקייט כי הסתלקות מתוגמלת היא אפשרית – אולם מדובר בחריג לכלל והדבר יעשה רק במקרים מתאימים. נקבע כי בבואו של ביהמ"ש לפסוק שכ"ט וגמול במסגרת הסדר הסתלקות עליו לבחון בין השאר "שיקולי רוחב" ובפרט את הסכנות הגלומות בהסתלקות מתוגמלת למוסד התובענה הייצוגיות ולציבור בכללותו.

פסק הדין בעניין טחינת הנסיך בו עסק סיכום זה, הינו חלק ממגמה שנועדה להביא לצמצום תופעת תובענות הסרק והוא נסמך על עניין שר⁵. בעניין שר, צוין כי העובדה שביהמ"ש לא מצא לנכון לדחות על הסף את הסדר הפרשה המוצע, אינה פוטרת אותו בבוא העת מלבחון האם ההסדר עונה על כל אותם פרמטרים המתחייבים מהוראות החוק. פסק הדין קובע כי במבט ראשון נראה שההסדר מיטיב עם הציבור הנפגע ולכן לא היה צורך לדחות אותו על הסף. אולם, בבחינה חוזרת של הסדר הפרשה, נראה כי לא הונחה כל תשתית עובדתית שניתן על יסודה לקבוע, ולו לכאורה, כי ההסדר אכן מסב תועלת אמיתית לציבור. בתי המשפט ובראשם ביהמ"ש העליון, חזרו והתריעו בפסיקתם מפני הסכנות הטמונות בתובענה הייצוגית ובמסגרת זו גם מפני השימוש לרעה שנעשה במוסד זה במטרה לדחוק נתבעים לסגירת הפרשה בהסדרי פשרה/ הסתלקויות מתוגמלות. פסק הדין קובע כי אין ממש בבקשת האישור, ולכן אם ישולמו לתובע ולבא כוחו גמול ושכר טרחה, הדבר עלול לעודד הגשת תובענות מסוג זה ואף להרתיע את הציבור מלהגיש תובענות ראויות. אישור הסדר פשרה בעניין שר יאותת לציבור כי כדאי להגיש תובענות ייצוגיות שהן תובענות סרק

³ סעיף 7א לתקנות בתי המשפט (אגרות), תשס"ז-2007.

⁴ ע"א 8114/14 מרקייט מוצרי ייעול בע"מ נ' סונול ישראל בע"מ (פורסם בנבו, 05.08.2018), (להלן: "עניין מרקייט"). בערעור זה ביהמ"ש דין בסוגיית תוקפם של "הסדרי הסתלקות מתוגמלת", כלומר הסדרי הסתלקות מבקשת אישור תובענה ייצוגית שכוללים הסכמה של הצדדים בדבר פסיקת גמול ושכר טרחה למסתלקים.

⁵ ת"א (מחוזי תל אביב-יפו) 1729/06 דרול שר נ' עלית ממתקים בע"מ (פורסם בנבו, 24.05.2009), (להלן: "עניין שר"). בעניין זה התובעים טענו כי "עלית" הטעתה את הציבור בנוגע למשקל מוצרים מסוימים. ביהמ"ש קבע כי יש לדחות את הבקשה לאישור הסדר הפרשה שהושג שכן התובענה אינה ראויה להתברר כייצוגית, מאחר שאינה מגלה עילה לכאורה נגד עלית, ומאחר שלא קיימות לכאורה שאלות מהותיות של עובדה או משפט והסדר הפרשה אינו הדרך היעילה להכרעה במחלוקת.

התכנית לחינוך משפטי קליני ע"ש אלגה צגלה
The Elga Cegla Clinical Law Program
برنامج التعليم القانوني الإكلينيكي على اسم ألغا تسغلا

הקליניקה לתובענות ייצוגיות
The Class Action Clinic
عيادة الدعاوى الجماعية

– משום שגם תובענות כאלה, טומנות בחובן פוטנציאל להתעשרות קלה ומהירה על חשבון הנתבע וחשבון הציבור.